

УОТУ КЭМИГЭР ТӨЛҮҮР БАРЫСТААХ

Электрэнергията суох билигин олукпур табыллыбыт. Хас
мал, тэрилтэ бу киһи аймах аймах таһаарбыт улуу күүһүн хото
туттабыт. Мин бүтүн электрроют туһунан кэлэстээри Чурапчы-
таагы Энергосбыт учаастагы саллаааччытың Олег Николае-
вич Захаровы кытта көрүстүм.

– Олег Николаевич, тэриктэн туһунан кыратык сырдат эра.

– Үйлдигч тэрлэлтэйг сүүрүн сорута “Якутэнерго” акционернай компания онгорон таһаарыг алектроуотун азыншэюулар уонна тэрлэлэлэргэ атыылааһын буолар. Ону таһынан ол атыылаабыг уолуутун сакке тутуугуна хонтурууллуубут. Электроуоттан сэрэхтэх буоларга сэрэтэр, өйдөтөр үлэни эмэс ытабыт. Чуралчыгаары Эверлобгыг тэрлэлэлэргэ бичигэ 11 үлэниг бээр, улууспугун жарыан көрөбүт, бэрэбиэркэлэри ытабыт уонна уот кээһиэр түүлөөһүн илдибэт.

Үлбэлт республикад үнэтэй-
дүх сыялаланар 2005 сэлтин пр-
иодотвеннай көрдөрүүлэртэ ре-
спублика урдунан 9 улусу күүр-
хэтэбэлт. Ити киин уонна киин-
энэр хулуустылар тариллар. Ол
күрэхтэбинэ бу бэлэ сыл куруук
инсталяциэ кэллэбэл. Специали-
старбыт таһымнара республика
эрт таһымныттан үрдүтэ ээиэ
дүбүлүтэр таһуу күүс булар.

– Үгүтүмүз туттуу байгөт тугуна
йыраабыллаах, табаары аты-
ныыр курдук ирдэбиктердох бу-
лулаа. Ону таһынан билигин
санта дьиз туттан кириэхччи эл-
бэх. Ол дьонногу туһалайан тугу
үтүгүз эгээ?

— Бастаан туран, уотунан
гутлуу бэрэдэлтэй үгс дьон бил-
бэтэр. Сийлийн нэпсээтэххэ,
сүрүн бэрээдэк маньах. Аан бас-
таан электроленин сийлэлтэр

хэлбонхууд ивэйн ГЭС тэртэлтэйгээр "Техническое условие" дээрнэ докумунд бэлтгэгдэхгээх. Чадвартай дээд, хотон, гарам, ма-старыскай, тайрды тулар стан-ок, сварочный аппарат курдук уугу туланар объектар техусло-вие суух уюуа холбоондору бо-буллар. Бу докумуну бидигин ГЭС тэртэлтэйгээр В.А.Пермяков бээрэр.

Ой коньттан биһиги тэрийтэ-
битигэр – Энергосбытка кэллэх-
тэх. Маныа дуугаар өгөһүллэр
усуна дэс биһрдэ усуна холбонуу
көһүдэ бэриллэр.

– Огождо счетчик боштуруога кылар. Энергосбыт счетчиктары бэрбэзислэни плomba туруорар. Ол туһунан сырдат элэ.

— Холбоо, санаа дээр тугтубут юмнй техусловие ылан, биймтани кытта дуусгардаһан уот лавия-тын дэмтэһэр юмдэһэн, ис сити-мнй тардан баран счөгчлгын бэрэ-бизэргэлихтэхэх. Счетчик тех-нический ирдэбиллэргэ эппимтэ-зэгт буулгаһына уларыгтарга су-рудахгыбыл. Ол эблэр счөгчлөх государственной бэрэбизэргэни барыт буолуохтаах. Бэрэбизэргэ хаһан кытыллыбытын туһунан плэмбэ туруохтаах. Счетчыы атылларга хаһаан да ол плэм-бэны көрөн бэрэбизэргэ хаһан кы-тыллыбытын бэрэбизтэхэхтэ. Ик-ки сыл аасыт буолтарана ити счөгчлгы атылласпатаххыт ордук кингүл бөрүлүбөт. Аны счөг-члгы кингүл ван атыгдар туруо-

рулдуухтаах. Сорох дын хоё-
рун түгээр ыяабыт булалтар,
мананьс түбэлтэр көһөрөгө сору-
дах бизэрмэхтэйн сэт.

Биллгийн туругдсан донто-
лбох эрэгсгчтэй баар. Ой жур-
дук, СО-5У, СО - 2М, СО - И446
дизн маарилгаах сгчгчстэр олх
эргэгийн аарылар буоллулар.
Хайаан да уларьгчтхылаахтар
Эрдэанат программа үлхилэр
этэ, ол программа чэрчгчтхын
сгчгчстэры босхо уларьга сн-
дыбылхыт. Биллгн онук про-
грамма суугуан этгидилбэт эргэ
маарилгаах сгчгчтхыт дьон
бэйэлэрэ атьыллган уларьгч-
рхылаахтар.

– Ол эргэ счетчиктары тобо улираатабытты?

- Бастатан туран, эргэ сүт-
чөхтөр "класс тогност" дизайнера
намыслах, инжиниринг, эргэ сүт-
чөхтөр уот кууһун уйбаах умай-
ан тахсыахтары сеп Бишлэнги
электрическэй чаанньыктар, элек-
троникой олохтор кытас кэмгэ
уот кууһун таһымын эмисси-
үрдэтин сүтчиг кыамтатын
аһарь барыахтарын сеп Оччор
баһаар куттала үөскүүр Бишлэнги
сөбүтөр сыаналалх госуодарствен-
най бэрэжирээгин барыт сүт-
чөхтөр "Катюша", "У Гора", "Си-
тин" мааһыыннарга дэлэйдик
атыышаналлар Бэрт сотору-
дараагыттан биһиги үлэһиттэриб-
тэ элекстроуотун ситимин дуо-
габардаһан тардан бизэрэр буол-
лулар Оһно эбии сүтчөлө улары-
тан, эргэрибт провводны сыгар-
дан бизэрибт өгөдөрүн ороссоллоп

– Бишгүй улууека, кистал бу-
олбатах, уоту уоран туттуу дэлэй.
Онно эһийн тарилта туох мнэрэни
уонна үлэни ыптабылтай?

ран тутгуу бичир. Сорох дьон уури-
быг дотт санаада да ыспарааччы-
лара суох. Бу уоту уоран холбо-
нуу, туһаныы административнай
уонна холуобунай экинэтигэсэ
тардылыыга тирдирэн сол. Сир
бизир маҕаһылтан табыары уоруу-
та тэппээр. Ошон сыл ахсын
миник дьонго мээрэ кууһурдар
кууһурон иһэр. Этэрэ дьылы,
быҕалыы холбонон абыраһары
улахан ноһоту кэрсүхтөрөн сөт.
Счетчылары араастан тохтотор,
ааҕарын быһардаҕа дьосу кытта
эмэс куусэс үлэ барар.

– Уот харчытын дьон төһө бэрээдэктээхтик төлүүрүй?

– Бу сылта кызган баран бастагы квартал түмүдүнүн анализин оңорбуштутугар ый айгы бороджактээткн талуур дасомут 55% буоллулар. Хаалыгыт 45% абонентнарыгыт дас ухатан-кээтээн, сылы быһа соһон талуулар. Уоту тутуу бороджактээк туһанар абонент ый айгы талууэхтээх. Очлор эр уот ситимин өрөсүөнэ көмүгөр ыытыллан, уоту бизири хаачыастыбага тулсан иһээтээх. Бу харчы муунуудлан Дьонускайга бар электростандия паһа атымлаһыллар. Чурапчага бвар дизельнай стандартыгыт оттуга хааччылар. Ошон уоту толүүртээн энергетиктор үдэллэр-хамнастара быһаччы тутулуктаарын дьонго өйдөтөи баһамтээххэ наала.

Муус устар ый 15 күнүттөн баш ыйын 15 күнүгэр дыты электронуго телебүһүгэ республика үрдүнэн мөсүлчэн биллэрилиннэ. Биһиги үлэһиттэрибэ уонна РЭС үлэһиттэро улуус нэһиликтэрин кэрийэн уогу телебэбэ дьоммугун кытта үлэлиһиэхтөөхтүг. Дьон бэлһиткэ наар уогу

былааччы, хааччахтааччы кур-
дук көрөрсөңиз. Улахан иштөөх
уонна кыямат дүңгө утары ба-
ран телүүрүгө анал трафик өңөстү-
лүштүгү сеп. Билиги барытын
төлөө да сабаас диктозат; баста-
ан 30% телетен, салты трафик
быһыһыман иштөн телерүүтү
буларын ситиһэ сатылыбыт.

Сайдны баран бидлийн аюул-
мөннарбыгтэй компьютерга ил-
лэрэ сэлдэбэлт. Бу база үлэрэ ил-
лэрэ тэбөөбөн алуор дьон
аадырматарга, ааттара тургунник
кэстэн тахтар. Омон чогуу аады-
рысна тэбөөбөн уул тэбөөбүн ил-
лэрэбэлтэй сөн буолар. Сорох дьон
тэбүүр кыахтатх эрээр, ий айыи
тэбөөбөн бэйэлэрээр проблема
онгостолор. Уоту ий айыи кэми-
гэр тэбүүр барыстаах.

– Ветеринарға чэгчэтин дээн баар дуо? Уонна ТЭНн холбоону туһунан сырдат эрэ.

– Билгийн "модернизаци" дээн хэлрэн ветераннарта хангамж да чэпчэтлэл көрүүлдүбэт. Биднэчлэ элтэххэ, туһаннаах пенсийнхнэрд уонна ветераннар ол чэпчэтлэлн харчынан мьаллар. Онон уот төлөбүр 100% ирдэнэллэр. ТЭН холбоонуугар РЭС тэрилтэтэ техусловие уонна анал көнгүл биэрдэрнэ билигнэ өтүбүтүтүн суох да харгыс суох.

– Олег Николаевич, түзүккө хайыматы паранчылырга тугу этпегиз эмес?

– Убаастабылланх Чуригын удууһун дьонугар- сэргэтигэр бары үчүгэйи багаран туран, элект-

- Кэссетинг идиш махтан-
быт, эийн гэрлэтэ үлэгэ-хам-
наа тунсан истан дээн алгы-
быт.

КОНЦЕРТЪТ А. ЗАХАРОВ

Д.П.Лазарев төрөөбүтэ 100 сыла

ҮЛЭНИ ТИҢЭБЭР ТИЭРДЭРЭ

Министрэй Тааһарантаах мин Дирингэ олоор аймахтарым Пестеревтэр олбуордарын кэжэлгэ олобуттара. Дыһэлэрэ быһаспалаах этэ. Ону интэриэһиргээн ыйытталаспынар итинэн тэлэбинсэр көстөр диэн быһааран биэрбитэ. Оччулорго тэлэбинсэр диэн тутун билбэт буоламмын туоһулаһа барбатаһын. Аны санаа-тахса бөһүөлэкиһитигэр Министэрэйдэх тэлэбинсэри бастанкынан көрбүт эбиттэр.

Мин жэргэним Калитон Иванович уонна Минтэрэй жэргэзэ Мотрена Николаевна ээп үлэһиттэрэ буоланнар өрүү сылдыһарбыт. Кэһын ээбэ даҕаны тыһыны бууһар кэлээсхэлээх матасыыкыл быһаа өрө бирилин түһэрэ. Минтэрэй кэлэ дээн тута сэрэйэрибэт. Кыраа буолбут танаастаах киһи киһирэн кэлэрэ. Санарарыт кыргытх тардыалатара. "Лааһарап быһыт оҕолорбут, суолу оҕолторон айырыанбыт" - дээн элбэх киһи кэлэстэрэ.

Ааспыт үйэ 60-с сыллары-
тар айан суула Чурапчы дэри-
эбингэттэн иһилин эвирэн ин-
тернат-оскуоланан ааһара.
Куокара урарыа туоруур муо-
ста "Айыллаан" ипписти баара.
1980 сыллаары халаан уута му-
останы ылан Талач Куруу ил-
линин ханнык дарыны техника
кыһын сылдыбыт буоллута.

Дмитрий Петрович отчолоорго айан суолун үһээнэн аайар уонна сана таас муоста-
нны тутар туһунан бэлээнээн
быһыһаага элбэх буору, ку-
мары, тааһы тастарбыта Ити
таас муоста тутулуутутар
Министэрий өрүү таһыгар оло-
ор буолара. Тоҕо маанан оло-
обун, тымыһынан диспэкс-
ка: Мин бардым дабыны олох
уһааһабыттар, тымыһабыла-
ны диспансерга тахсан сый-
аһын, сурук үлэтинэн дьарык-
таабын, «диспэкс» Хаста дабыны
тарангарда, дыһабыр кыайан
арыа суохтун, манна хонууж
мэн билиэххэ хоноро дабыны
арсыларда эрдэ туран сип-би-
р муостатыгар барара.

Artemiyev SAHNIKOBA

Улустары гимназия төрүттэммитэ 15 сыла

Дойдубут государственной борготөр, олох сайдыгтын бары эйгэтигэр сангалыи көрүү, сага саяа-настар, сага үөрөх технологийара балысханньк сайтар кэмнэригэр 14 сэл акараа өттүгэр улдууска үөрэх-тээнии сайдыытын биш сага үктэлэ ууруллубута. Ол эбэтэр 1995 сэл күнүнүгэр Чувашы орто оскуола-тын учууталларыттан айар бөлөх талышан улдуустаагы гимназия үлэтин өрө көтөрүүлээхтик, айылыны-лаахтык сага,лабыта. Гимназияра физико-математическай, гуманитарнай кылаастар аһыллан үлэлээн барбыттара. Оболору математика, физика предметтэрин дирингээн үөрөтүн буолубута. Гимназия баастагы арыллыырыттан күн бүтүнгэ дылы сыраларын, дууһаларын ууран туран, үлэлэригэр бэринилээхтик улдууска, республикага тарбахха баттаран, ким туттар физика, математика учууталлара Мария Иустинов-на Хопотанова, Любовь Икановна Лаврентьева, Марфа Семеновна Наумова үлэтин сыдыаллар.

ҮЛЭНИ ТИҢЭБЭР ТИЭРДЭРЭ

ЛИНГВИСТИКА

Мария Иустиниовна - үрдүк категориялаах улууска уонна республикага кэлиэхтигэр билиэр физика уонна информатика учуутала. Күнн үрдүк үөрэхтэри бүтэрэн, айымньылаахтык үлэлтэн сайдыыга Ол курдук, Мукудай, Хатылы, Чурапчы орто оскуола-ларыгар үлэлиэбитэ. 1995 с. улуустаагы физиканын директору үөрэх чааһыгар солбуйааччынан, информатика, онтон физика учууталынан үлэлиир. Мария Иустиниовна билиутала дээн ааттаахтыгыта сыжыны ким хайа иннинэ санаа технология-уоска компьютернай лабораторияны уонна лекциялары ыыгар. Ол кур-дун, Россия талыһыгар "Модульнай назарин туһанылы", "Математическай най моделирование" дээн үлэлэрэ-тэн тахса сый устата математическай астарга үлэлээн кэллэ, улууска баста-ылааһы арытан үлэлэтигэ. Сыллы-на үөрөнчөнүгүрү араса олимпиада-кытискай конференцияларга үрдүк-түгүлүт. Республикатаары физиканы-а быйыл кини ораторо - Вася Аюков-тун Колесова иэни, Күннэй Попова бас-уһуускаста буулары ситтистилэр. 2004-рд.ларындагы "Гыймада" олимпиа-та үһүс миэстэ буолбута. 14 сый устата-а үлэниэн дьарыктанан, 21 экин эгэр - НПК дипломаннарын, 27 республи-каардыгэр лауреаттарын, дипломан-нартаары "Инноваци хардыгэр" лауре-аттары болгонун тааралла.

[illegible]

охтарьтлан ахла Любовь-Ивановна үерхэгччилэрхь сыйлалта урдук көрижүүлэхтэр. О курдук, саванай улахан нөрдөрүүнү 2001 с Маца Дяч-ковская 100, 2002 с Маца Николаева 99, 2003 с Маца Попова 99 баалта тутгарбыгтара. Уругу таһынан улугу, республика учууталларын идмэрин таһыан урдторга аһаан хас да сый муһуһулубут үлэ уопутун таһааран, Марфа Семеновнальһон "Нестандартные методы реше-ния задач" дьин ааттаах авторхай курстарын ыһыһы-тара (2003 с). Кэни сыралаах үлэтин урдуктук ыһаһа-ла, 1999 с СР үөрэһиритин туйгуна, 2006 с РФ улсай үөрэхтэһинин бочуоттаах үлэһита бэлмэлэринэн

Байгалийн сыны дайду Президент Учуутал сэтгээн бэлгэдэ Оюн бу сыга учуутал үлснээр үгс дьаалал ыгтыллар. Олортон бигрдэстэрэ Саха сиринээр "Рес-борнадор" Учуутал сытын аһмалытын дьаһалтар сөл түбэһилээр, үлснээр үрдүк көрдөрүүлэх учууталлара аһан үгснэ уонна ыһалы көмүс "Учуутал аһан аат" дээн бэлгэн республика учууталлартар аһаһына буолар. Ол иһигэр Чуратчы улуунуттан билиги юзэн туттар учууталларбыт Мария Иуспиовна уонна Любовь Ивановна ил бэлгэһин үөрүүлэх бэйлэ-га-майыга общественность ортотун наһараалла-малтара. Күндү учууталларбытар поэзиян коллэк-тиэн аһыттан бадырахпыт этэ, түбүктэх үлснэр үгснэ түмүктэх буолуохтун, саха талы-талы ыһаа куруук махтана туруохтун, эдэрдэн эрчээһинин ыһаа баһа өссө да көнчөөрү ыһаагы иһилээ, сайааһарыга үлсн-иргилтэр. Улуу аат учууталлара аһиһи сууһу-сууһу, холбоһон оһоһобут.

Тансия БАРАХСАНОВА,
улуустаның "Эдэр педагогтар"

Хаймат бичээхэ бариһан график: 16 ч 00 м. Бичээхэ бариһан: 16 ч 00 м. "Сага олох" редакционной-издательской холбоһука 19.04.2010 с. офсетка бичээттинэ. Аадырыһа: 678670, Чуралчын сал. Карл Маркс уул. 26 "а" Индекс: 54907. Хаймат нэдиэлэһэ үстэ: оптуураниһука, эппиэргэ уонна субуотата таһар.